

Sygn. akt I ACz 1652/12

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia SA Małgorzata Gulczyńska (spr.)

Sędziowie SA Karol Ratajczak

SA Mariola Głowacka

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 10 października 2012 r.

sprawy z powództwa: **L. K.**

przeciwko: **F. B.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 16 maja 2012 r., wydane w sprawie o sygn. akt I C 416/11

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie i udzielić zabezpieczenia roszczeniu o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódki umowy dożywocia nieruchomości położonej w miejscowości (...), dla której Sąd Rejonowy we Wschowie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej w dniu 17 czerwca 2011 r. przez R. K. z pozwaną, poprzez wpisanie do księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu.

/-/SSA Karol Ratajczak /-/SSA Małgorzata Gulczyńska /-/ SSA Mariola Głowacka

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy oddalił wniosek powódki o udzielenie zabezpieczenia roszczenia o uznanie umowy „darowizny” nieruchomości położonej w miejscowości (...), dla której Sąd Rejonowy we Wschowie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej przez R. K. z pozwaną, za bezskuteczną wobec powódki – poprzez wpis w księdze wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu.

Sąd wyjaśnił, że powódka nie uprawdopodobniła tak roszczenia, jak i interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Skarga pauliańska z jaką powódka wystąpiła na podstawie art. 527 § 1 kc ma na celu ochronę wierzyciela przed krzywdzącym działaniem wierzyciela. Jej skuteczność zależna jest przede wszystkim od istnienia wierzyciela, który posiada w stosunku do dłużnika określoną wierzytelność, z drugiej strony od istnienia dłużnika, na którym ciąży określony obowiązek względem wierzyciela. Powódce nie można jednak przypisać statusu wierzyciela. Istnienie swojej wierzytelności upatruje ona we wniesionej w 2010 r. sprawie przeciwko swojemu byłemu mężowi o podział majątku dorobkowego i rozliczenie nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek odrębny R. K.. Na dzień wniesienia pozwu istnienie tej wierzytelności nie zostało stwierdzone, a jej wysokość w żaden sposób uprawdopodobniona. Samo istnienie wierzytelności również nie jest zdaniem Sądu tak oczywiste i prawdopodobne,

skoro postępowanie między powódką a jej byłym mężem toczy się od 2010 r. W najlepszym przypadku można mówić o istnieniu przyszłej wierzytelności i powódce jako przyszłym wierzycielu, o którym mowa w art. 530 kc.

Z kolei interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia powódka upatrywała w istnieniu realnego zagrożenia zbycia przedmiotowej nieruchomości na rzecz osób trzecich, co uniemożliwi powódce wyegzekwowanie swojej wierzytelności. Sąd stwierdził, że powódka poza lakonicznym stwierdzeniem, że docierają do niej wiarygodne informacje o planowanej sprzedaży nieruchomości w żaden sposób ich nie uprawdopodobniła, nie powołała się też na żadne fakty, czy okoliczności, które mogłyby to potwierdzić. Uznał zatem, że przesłanki zabezpieczenia roszczenia z art. 730¹ § 1 kpc nie ziściły się w okolicznościach sprawy.

W zażaleniu na to postanowienie powódka wniosła o jego zmianę poprzez ustanowienie zakazu zbywania nieruchomości, której sprawa dotyczy. Zarzuciła naruszenie art. 730¹ § 1 i 2 kpc poprzez przyjęcie, że brak jest po jej stronie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia i art. 243 w zw. z art. 730¹ § 1 kpc poprzez przyjęcie, że okoliczności uzasadniające roszczenie oraz interes prawny nie zostały uprawdopodobnione.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy podzielił zarzut naruszenia art. 730¹ § 1 kpc wskutek przyjęcia, że powódka nie uprawdopodobniła swojego roszczenia i interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.

Powodem dla odmówienia wiarygodności roszczeniu z art. 527 § 1 kc było uznanie przez Sąd Okręgowy, że powódce nie przysługuje wierzytelność podlegająca ochronie. Wniosek ten w okolicznościach sprawy należy uznać za nieuzasadniony. Powódka skonkretyzowała swoją wierzytelność co najmniej na kwotę 120.000 zł, wskazując, że przysługuje jej ona z tytułu rozliczeń z mężem po zniesieniu wspólności majątkowej, w tym nakładów poczynionych w czasie trwania małżeństwa na jego majątek osobisty. Wierzytelność została zatem dostatecznie jasno sprecyzowana zarówno co do wysokości, jak i stosunku prawnego, z którego wynika. Wierzytelność z tego tytułu stała się wymagalna z chwilą zniesienia wspólności majątkowej, a jej stwierdzenie za pomocą tytułu egzekucyjnego nie jest wymagane na potrzeby skargi pauliańskiej. W świetle art. 527 kc wierzytelność chroniona musi istnieć i mieć charakter zaskarżalny. Są to jedyne warunki, dotyczące wierzytelności, które wynikają wprost z natury akcji pauliańskiej. Sporne jest w judykaturze, czy realizowanie akcji pauliańskiej jest uzależnione od ostatecznego sprecyzowania wysokości roszczeń (zob.: System Prawa Prywatnego tom 6 pod red. A. Olejniczaka; rok wydania 2009, C.H.Beck, s.1234-1235). Kwestia ta nie ma jednak w sprawie decydującego znaczenia, skoro powódka swą wierzytelność sprecyzowała przez podanie minimalnej kwoty roszczenia.

Jest oczywiste, że zazwyczaj, dopóki nie dojdzie do wydania tytułu egzekucyjnego, wierzytelność, której ochrony powód się domaga w drodze skargi pauliańskiej, jest wierzytelnością sporną. W tym znaczeniu każda wierzytelność, o którą spór się toczy, albo dopiero ma się toczyć, może być uznana za hipotetyczną. Do czasu uzyskania tytułu egzekucyjnego nie będzie też można stanowczo przesądzić o jej wysokości. Nie jest bowiem zadaniem sądu orzekającego w przedmiocie skargi pauliańskiej rozstrzygnięcie sporu w przedmiocie samej wierzytelności. Dłużnik nie jest stroną procesu ze skargi pauliańskiej i nie ma możliwości naprowadzania dowodów. Jest powszechnie wiadome, że postępowania o podział majątku wspólnego, zwłaszcza, gdy wspólnota trwała wiele lat, należą do długotrwałych. Oczekiwanie na wynik tego postępowania mogłoby uczynić ochronę wierzyciela przed nieojalnym zachowaniem dłużnika iluzoryczną.

Skoro jednak istnienie wierzytelności jest warunkiem koniecznym uwzględnienia skargi, to musi być ona pewna co do zasady, co w ocenie Sądu Apelacyjnego zostało uprawdopodobnione. Strony były małżeństwem, prowadziły wspólne gospodarstwo domowe, wypracowały jakiś majątek wspólny, a nadto dokonywały nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty R. K.. W tej sytuacji uznanie, że powódce jedynie hipotetycznie przysługują roszczenia związane z podziałem majątku, abstrahuje od zasad doświadczenia życiowego.

Zostało uprawdopodobnione, że czynność prawna przenosząca własność nieruchomości na pozwaną dokonała się z pokrzywdzeniem powódki – powodując po stronie dłużnika stan niewypłacalności, skoro dłużnik nie posiada aktualnie żadnego zatrudnienia, innego wartościowego składnika majątku, przez jakiś czas przebywał w zakładzie karnym, ma problem alkoholowy. Twierdzenia powódki co do aktualnej sytuacji życiowej dłużnika potwierdzają akta sprawy karnej Sądu Rejonowego we Wschowie o sygn. II K 323/06, z których wynika, że wobec R. K. wydane zostały wyroki karne skazujące na kary pozbawienia wolności (wdrożone do wykonania mimo pierwotnego zawieszenia wykonania kary), z obowiązkiem powstrzymywania się od alkoholu, poddania się leczeniu odwykowemu (karta karna – k. 52), a także na karę ograniczenia wolności (k. 54), która po zamianie na zastępczą karę grzywny (3.200 zł) okazała się niemożliwa do wyegzekwowania. Komornik egzekwujący tę należność w postanowieniu z dnia 13 grudnia 2008 r. o umorzeniu postępowania egzekucyjnego ze względu na bezskuteczność egzekucji stwierdził, że mieszkanie dłużnika wyposażone jest w podstawowe meble i sprzęty, które nie przedstawiają wartości handlowej (k. 88, 89). Choć nie można wykluczyć, że stan majątkowy dłużnika uległ od tego czasu polepszeniu, obawy powódki co do wypłacalności byłego małżonka wydają się uzasadnione.

Biorąc pod uwagę, że nabywcą nieruchomości jest, wedle twierdzeń powódki, konkubina R. K., a więc osoba będąca z nim w bliskim stosunku, stosując domniemanie z art. 527 § 3 kc przyjąć trzeba na tym etapie postępowania, że miała ona świadomość działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, tym bardziej, iż do przeniesienia własności nieruchomości doszło po wszczęciu sprawy o podział majątku wspólnego.

Ziszczenie się w okolicznościach sprawy wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej z art. 527 § 1 kc uznać należy za prawdopodobne.

Sąd Apelacyjny za uwiarygodniony uznał również interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Powódka uwiarygodniła za pomocą złożonych w postępowaniu zażaleniowym wydruków ze stron internetowych, zawierających oferty sprzedaży nieruchomości, której spór dotyczy, że pozwana nie tylko nosi się z zamiarem wyzbycia nieruchomości, ale podjęła w tym kierunku konkretne działania. Ewentualna sprzedaż nieruchomości w toku procesu spowoduje, że cel postępowania w sprawie – uznanie czynności dożywocia za bezskuteczną wobec powódki, otwierające jej drogę do zaspokojenia swoich roszczeń z tej nieruchomości – nie będzie możliwy do osiągnięcia. Powódka zmuszona będzie wytoczyć nowe powództwo przeciwko nabywcy nieruchomości w trybie art. 531 § 2 kpc, przy czym jego skuteczność będzie zależna od wykazania, że wiedział on o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności za bezskuteczną lub że rozporządzenie było nieodpłatne. Pogorszyło by to w wydatny sposób, jeśli nie unicestwiło szanse powódki na zaspokojenie swoich roszczeń z przedmiotowej nieruchomości.

Co do sposobu zabezpieczenia uwagę zwraca, że w swoim wniosku domagała się ona wpisania ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu do księgi wieczystej dla spornej nieruchomości, w zażaleniu zaś zażądała zastosowania dalej idącego sposobu zabezpieczenia – ustanowienia zakazu zbywania spornej nieruchomości. Ponieważ przedmiotem rozpoznania przez Sąd Okręgowy był zindywidualizowany wniosek o udzielenie zabezpieczenia – również w zakresie sposobu żadanego zabezpieczenia – to także kontrola instancyjna nie może wykraczać poza ramy tak skonkretyzowanego wniosku, co nie wyklucza możliwości ubiegania się przez powódkę o zmianę, czy rozszerzenie sposobu zabezpieczenia w przyszłości.

Zawnioskowany pierwotnie przez powódkę sposób zabezpieczenia spełnia kryteria z art. 730¹ § 3 kpc – zapewni uprawnionej należytej ochronę, a obowiązanego nie obciążą ponad miarę.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc zmienił zaskarżone postanowienie i udzielił zabezpieczenia roszczenia ze skargi pauliańskiej w sposób objęty pierwotnym żądaniem powódki.

/-/SSA Karol Ratajczak /-/SSA Małgorzata Gulczyńska /-/ SSA Mariola Głowacka